

A close-up portrait of a middle-aged man with graying hair and a beard, wearing a military camouflage uniform. He is looking slightly to the left with a serious expression. The background is dark.

Aleš Opata

SÁM NEJSI NIC

Příběhy válečného veterána

Ivan Hamšík

mladá fronta

Sám nejsi nic

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.mf.cz
www.albatrosmedia.cz

mladá fronta

Ivan Hamšík
Sám nejsi nic – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

Aleš Opata

SÁM NEJSI NIC

Příběhy válečného veterána

Ivan Hamšík

mladá fronta

OBSAH

OKTAGON - Osm vojenských zásad Aleše Opaty	10
1. POPRVÉ NA ZAHRANIČNÍ OPERACI	11
První setkání s Francouzi: červená světlice	16
Vojenská gastronomie na misích: pečený klokan a medvědí tlapa	19
Druhé setkání s Francouzi: bagry	21
Kolik měsíců na misi je tak akorát?	26
Třetí setkání s Francouzi, to nejznámější: vysvobození ze zajetí	29
Návrat na Balkán	37
K čemu jsou dobré operace OSN	40
Čtyři ponaučení z Balkánu	41
2. JAK JSEM SE STAL VOJÁKEM	45
Z řeky do tělocvičny	49
Hotel, nebo stan	52
3. POPRVÉ DO OPERACE NATO	55
Konec legrace	61
Tady nemáte co dělat!	68
4. POPRVÉ DO AMERIKY, K MARIÁKŮM DO ŠKOLY	73
Jak to chodí u námořní pěchoty	76
5. ŽIVOT NA PADÁKU A MEZI VÝSADKÁŘI	85
Jak jsme měnili výsadkový prapor	91
Tak kdo může nosit červený bareť?	96

6. POPRVÉ DO OPERACE JAKO ARMÁDA NATO	103
7. STABILIZAČNÍ OPERACE NATO	115
8. JAK JSEM DOSTAL DOPIS OD KRÁLOVNY	125
Na checkpointu cestou do Pásma Gazy	131
9. DLOUHÁ CESTA NA ZÁPAD S BRIGÁDOU RYCHLÉHO NAsAZENÍ	137
10. DO KOPCŮ HINDÚKUŠE. BÍLÁ TOYOTA A ZELENÉ RÁDIO	151
Složitý začátek a dobrý konec s Němci	159
Jak si zvyknout na rakety	164
Sebevražedný osel na mostě	167
Jdeme mezi lidi	170
Evakuace a odchod	176
11. NA ŠTÁB! PAPÍROVÝ HRAD, ZDLOUHAVÉ NÁKUPY A TELEVIZE JUPITER	179
Povodně a tým VAT	187
Montérky a lopaty. Armáda pomáhá při povodních	194
Jak se vyrovnat se smrtí	197
Ukrajina, NATO a východní křídlo	199
První a druhá nabídka na šéfa armády	203
Nemám rád submisivní kývače	210
Jedna krize za druhou	212
Dva roky s covidem	213
Zlomový moment na Ukrajině	215
Přebrojení a úřednická diktatura	217
Křehký vztah s ministerstvem obrany	221

Věnováno všem dobrým vojákům, ale ne Švejkům

Hned na začátku musím říct jednu věc. Nikdy jsem se nebál o život. Neříkám to proto, že jsem nějaký superhrdina nebo kaskadér. Strach vám někdy může pomoci, ale nesmí vás zase paralyzovat. Když máte zdravý respekt, je to pro vojáka tak akorát, protože díky tomu nic nepodceníte.

Samozřejmě že jsem se občas dostal do nebezpečné situace. Když už se to stane, jsem jako robot. Nacvičené věci. Dril. Proto se v armádě všechno pořád znovu a znovu nacvičuje. Nemůžu přemýšlet, co mám dělat, kam sáhnout, co říkat. Na to není čas. Zaváháte jednou, a většinou bohužel naposledy.

Když jdu do akce, stane se ze mě vlk. Ten taky jeden den leží někde na skále na sluníčku a vyhřívá se, ale když jde po kořisti, přepne se do loveckého módu. Takže funguju v režimu: tohle nedělej, tohle dělej, tady dávej pozor, tamhle buď ostražitej, spis jedním okem otevřeným. Když jste nasazený, přejdete do operačního nastavení.

Jenom jednou se stalo, že mě něco vyvedlo z míry. Nějaký šílenec mi mířil samopalem přímo na hlavu. Dobře si tu scénu pamatuju, i když už je to skoro třicet let. Byl jsem na své první zahraniční operaci v roce 1992 v bývalé Jugoslávii. Zrovna jsme se vrátili ze záchranné akce, při které jsme vysvobodili obklíčené francouzské vojáky. K tomu se ale ještě dostaneme.

Několik dní jsme běhali po lesích, najeli stovky kilometrů, takže si asi umíte představit, v jakém jsme byli stavu: špinaví a unavení. Cestou se nám navíc rozbila převodovka obrněného transportéru. Když řidič potřeboval, dal mi signál vysílačkou a já přehodil rychlost kladivem.

Vrátili jsme se do kempu a věnovali se obnově bojeschopnosti, jak tomu my vojáci říkáme. Zkrátka, musíte se dát rychle do kupy. Stál jsem za naším obrněným transportérem, sundal jsem si balistickou vestu a položil si samopal „padesát osmičku“ přímo před sebe, na špičky bot. Měl jsem úplně propocené tričko, takže šlo špatně sundat. Jak jsem si ho ztěžka přetahoval přes hlavu, chvilku jsem neviděl, protože jsem měl zakryté oči. A najednou byl přede mnou obličej Srba, který mi mířil přímo do ksichtu kalašnikovem. Choval se jako naprostý psychopat, něco řval, a já mu nerozuměl ani slovo. Koukal jsem na něj a říkal si, tak co teď? Hlavou mi běželo: pušku mám položenou na nohách, je to kousek, jeden pohyb. Ale pak to je otázka, kdo bude rychlejší. V tu chvíli se tam zjevil, absolutně netuším odkud, Pepa, vynikající spolubojovník a kamarád. Pravda je, že ten taky vypadal trochu jako blázen, holá hlava, takový prototyp amerického seržanta s velkým knírem, navíc fantasticky mluvil srbochorvatsky. Rovnou udělal to samý, namířil svůj samopal tomu magorovi do obličeje a hrozně na něj začal rvát. Situace se okamžitě změnila, Srb se uklidnil a vypadl.

Dodnes nevím, co se stalo, co chtěl, nebo proč to udělal. Pro Pepu to tím bylo vyřízené. „Hajzl měl štěstí, protože jinak měl děravou palici,“ řekl mi a v klidu odešel. Pro něj to byla jen okrajová epizoda, chvilkové vybočení z jeho rutiny, které vyřešil, a zase si může jít po svém. Pepa miloval řád, vždycky musel mít všechno přesně poskládané a srovnané. Když to přeženu, tak kdyby mu někdo dal tlusté ponožky mezi tenké, zkazilo by mu to celý den daleko víc než příhoda s tím Srbem.

Tolik asi ke způsobům vyjednávání v konfliktech.

No a já jsem se ještě dvě minuty potil, když jsem si představil, co všechno se před chvílí mohlo stát. A tím se vracím k tomu strachu. Ani v této situaci jsem se nebál, spíš jsem se pořádně naštvál. „Co si to dovolil?“ běželo mi hlavou. Navíc jsem cítil strašné zklamání. Tehdy jsem si myslel, že jsme tam kvůli tomu, aby se neválčilo, a ne abychom si všichni mířili na hlavy. Později jsem pochopil, že mírové mise OSN nejsou zrovna efektivní. Když nemáte sílu nebo ji nemůžete ukázat, je to nanic. To asi platí vždycky a všude.

V dalších letech jsem se zúčastnil misí na Balkáně nebo v Afghánistánu a podobných situací zažil hodně. Při některých se střílelo, přišel jsem o kamarády, někdy nám nepřálo počasí, dělali jsme chyby a jednou jsme taky jedli medvěda, ale to radši nikomu neříkejte! Stal jsem se velitelem a byl zodpovědný za svoje lidi. Vstoupili jsme do NATO, stavěli jsme výsadkovou jednotku a nakonec jsem byl zodpovědný za celou armádu. Uběhlo to hrozně rychle.

Kdybych měl říct jedinou věc, kterou jsem se za život v armádě naučil, určitě to bude: bez svých vojáků bych nebyl nic. Když skočíš z letadla, zjistíš, že padák nedělá rozdíly mezi hodnotami. V bojové akci záleží na každém vojákovi. Pokud jeden selže, selže celý tým a zpravidla to stojí lidské životy.

Jasně, musíte něco umět, zlepšovat se a trénovat. Ale nic z toho nebude nikdy fungovat, pokud kolem sebe nebudete mít fajn lidi stejného ražení, sehraný tým, na který se můžete spolehnout.

Říkáme tomu duch jednotky, esprit de corps anebo jednoduše morálka. O tom jsem se hodně naučil v kurzu námořní pěchoty v Americe. Jednou mariňák, vždycky mariňák, tak to je. Vztahy jsou postavené na vzájemné důvěře a někdy je to kamarádství na celý život. Můžeš být nejlepší voják na světě, všechno umět

a v posilovně zvedat dvě stě kilogramů, ale nakonec vždycky odněkud musí přijít ten Pepa jako tehdy v Jugoslávii. Sám nejsi nic. A to platí v bojové akci i v kanceláři na generálním štábu.

Z žádného velitele nebude hvězda, když nebude mít dobré vojáky.

To jsem se naučil, to mám rád, to ve mně zůstalo a o tom je tato kniha.

OKTAGON

Osm vojenských zásad Aleše Opaty

1. Sám nejsi nic. Z nikoho nebude hvězda bez dobrých vojáků.
2. Když nevíte, kam jdete, nikdy nedojdete do cíle.
3. Malé cíle vedou k malým výsledkům.
4. Nikdy velitelům neříkejte, jak mají splnit úkol.
5. Kronika generálního štábu je nekonečná kniha a každý z nás napíše jenom jednu kapitolu. Vlák jede dál, mění se jenom strojvedoucí.
6. Armáda měla tvrdou dietu, teď se nemůžeme divit, že je hubená.
7. Hrozby si nevybíráme, ony si vybírají nás.
8. Doufat, že nepřítel nezaútočí, není plán. Armáda musí být připravená, ne překvapená.

PRVNÍ KAPITOLA

POPRVÉ NA ZAHRANIČNÍ OPERACI

Místo: zóna separace mezi Chorvatskem
a samozvanou Srbskou Krajinou

Úkol: oddělit zneprátelené strany

Autorita: UNPROFOR, Ochranné síly OSN

Splnění: 1992

Poprvé jsem vyjel na zahraniční operaci v roce 1992. Slovo *vyjel* je docela výstižné. Když to srovnám s tím, jak jsme se později přesouvali třeba do Afghánistánu, musím se skoro smát.

Vojenský transport do válečné zóny tehdy vypadal tak, že jsme se naskládali do autobusu, klasické staré karosy, a vyrazili jako na dovolenou k moři do Jugoslávie. Od turistů jsme se lišili jenom tím, že jsme na sobě měli maskáče. Tehdy jsme ještě nebyli v Evropské unii, takže na rakouských hranicích jsme se museli hlásit jako „vojenský převoz“, aby nás moc nekontrolovali.

Je důležité si uvědomit, že ještě rok předtím existovala Varšavská smlouva! Relativně nedávno padla železná opona

a my ji teď přejížděli jen tak, v autobuse plném vojáků. Někdy si z legrace představuju, jak by tehdy probíhala celní prohlídka:

„Co máte v tom batohu?“

„Taktickou výstroj.“

„A co je tohle?“

„Útočná puška.“

Když jsme dorazili na místo, museli jsme zase rychle autobusy naplnit, aby nebyly domů prázdné. Proto jsem se s některými vojáky, které jsme střídali, vůbec nepotkal. Na místě zůstalo jenom pár velitelů. Dneska se tomu říká *efektivita a hospodárnost*.

Na území bývalé Jugoslávie jsme měli status jednotek OSN, a tedy zaručenou volnost pohybu, Freedom of Movement. Musím uznat, že to fungovalo, a neměli jsme nikdy žádné problémy. Jenom jednou, když jsme jeli služebně do Záhřebu, nás na dálnici u Karlovace zastavila chorvatská policie a měla tendenci nás trochu buzerovat. Podal jsem policajtovi průkaz a ukázal na větu, která tam byla velkými písmeny:

„Freedom of Movement,“ slabikoval jsem ironicky. „Umíš číst? Rozumíš tomu?“ Chlap vzal zpátečku, omluvil se a nechal nás jet.

Byl jsem tehdy mladý důstojník, 28 let. Výjezd na misi byl pro mě velká výzva. Obrovská euforie a zároveň příležitost. Člověk se na něco připravuje a nechce jenom sedět v kasárnách. Byl jsem taky zvědavý, jak obstojíme ve srovnání s jinými armádami. Každý hokejista trénuje kvůli tomu, aby se dostal na olympiádu. A pro vojáky jsou zahraniční operace přesně taková olympiáda.

Než jsem ale mohl nastoupit do té staré karosy, zabralo to dlouhé měsíce příprav.

Všechno probíhalo ve výcvikovém středisku mírových sil OSN v Českém Krumlově, celý československý prapor měl pět set vojáků rozdělených do tří rot. Připravovali jsme se přímo do války v Jugoslávii, do reálné situace, na konkrétní místo mimo naše území. Fascinovalo mě, že výcvik nebyl svázaný takovou tou typickou

vojenskou byrokratickou mašinerií. Nedělali jsme žádné zbytečnosti, kromě vojenského výcviku jsme se učili anglicky a studovali náboženské nebo kulturní poměry v místě nasazení. Orientovali jsme se na splnění úkolu. Později jsem pochopil, že takhle to má vypadat! Byl to začátek toho, co děláme dnes naprosto rutinně!

Přelomové *devadesátky* se samozřejmě projeví i v armádě. Obrovská socialistická armáda se začala reformovat. Snižovaly se počty vojáků, rušily se celé útvary, těch změn bylo opravdu hodně. Už tehdy ale vznikaly zárodky budoucí profesionální armády. Proto v Českém Krumlově cvičil prapor rychlého nasazení, který byl primárně určený pro nasazení v zahraničních operacích. Sloužil jsem tehdy u tankové divize v Jihlavě a tohle mě oslovilo. Přihlásil jsem se do výběrového řízení a uspěl jsem.

Chystali jsme se do operace UNPROFOR, United Nations Protection Force, na území dnešního Chorvatska, kde Srbové vyhlásili Republiku Srbská Krajina a kde eskalovalo napětí mezi Srby a Chorvaty. Byla to mírová operace OSN známá jako modré barety. Naši vojáci tam už působili v takzvané první rotaci, my jsme se chystali je vystřídat.

Byli jsme svým způsobem jedna z prvních profesionálních jednotek v armádě. Velitelem mojí 1. roty byl podplukovník Milan Bitto, velice zkušený chlap. Krátce předtím se vrátil z pozorovatelské mise OSN z Iráku. Armáda posbírala lidi z různých koutů republiky a rychle se z nás stala naprosto skvělá parta. A dobře fungující profesionální jednotka, to bych zdůraznil.

A teď jsme seděli v té karose a mířili na Balkán, dohlížet na území o rozloze skoro dva tisíce kilometrů čtverečních, což jsou pro představu skoro dva Moravskoslezské kraje.

Přijeli jsme přes Karlovac k Plitvickým jezerům, kde jsem předtím nikdy nebyl. Jenom jsem valil oči na tu krásu. Kamarádi, parta a příroda byla jediná pozitiva v operaci UNPROFOR, to musím přiznat.

Velitelství československého praporu mělo *základnu* v civilním turistickém kempu v Borje. Všude hezké restaurace a spousta dřevěných chat. Ještě nedávno tady odpočívali turisté na dovolené, teď byli všude jenom vojáci, a rozhodně sem nepřijeli na dovolenou. To byl moment, kdy na nás naplno dopadla ta zkáza a hrůza války v bývalé Jugoslávii. Viděli jsme zničené a vyhořelé domy, chudobu mezi lidmi a vnímali všudypřítomný strach. Říkal jsem si: Jak se něco takového mohlo stát 700 kilometrů od našich hranic?

V Borje jsme měli ale jenom zastávku. Vyzvedli si nás velitelé rot a odvezli na základnu naší 1. roty do kempu ve vesnici Jezerce. Na každou četu vycházel jeden dvoupatrový dřevěný barák. To ale ještě pořád nebyl cíl naší cesty. Tím byl checkpoint v zóně separace na hranici mezi Srbskou Krajinou a Bosnou.

Na základně jsme dostali obvyklé poučení o minovém nebezpečí, hadech nebo jedovatých houbách a po třech dnech jsme odjeli na naši odloučenou malou základnu. Rozloučil jsem se svým krásným pokojem u Plitvických jezer a netušil jsem, že je to na dlouhou dobu naposledy, kdy ho vidím. Dokonce jsem si tam nechal nějaké osobní věci, protože rotační cyklus jsme měli nastavený na čtrnáct dnů, a já myslel, že budu za pár dnů zpátky. Po třech týdnech jsem pochopil, že to byla zásadní chyba, jelikož rotační cyklus je sice daný, ale jenom na papíře, a že ve skutečnosti záleží na tom, kolik lidí je zrovna k dispozici. Z checkpointu jsem se vrátil až za tři měsíce.

Celé moje soukromí představoval takový velký batoh, kterému jsme, asi uhodnete proč, říkali „popelnice“. Z „popelnice“ jsem si přeházel pár věcí do malého ruksaku a vyjeli jsme.

Checkpoint byla taková malá základna, řekněme 20 krát 50 metrů, ohraničená bezpečnostním valem. A to byl na dlouhé měsíce náš domov. Ze začátku jsme bydleli hromadně ve velkých stanech, klasická železná postel vzor 10 s matrací nevalného

typu, topili jsme v kamnech. Postupně jsme od OSN dostávali obytné buňky, kterým jsme říkali „bouda“. Tam už jsme bydleli po čtyřech. Ze stanů jsme si udělali posilovnu, jednak jsme chtěli sportovat, ale taky proto, že bychom se jinak zbláznili.

Takže jsem rok bydlel v „boudě“. Z různých prken jsme si vyrobili skříňky a věšeli je na padákové šňůry. OSN nás sice důrazně poučilo, že se do stěn v buňkách nesmí vrtat, ale na to jsme se vykašlali. Udělali jsme si k tomu krátkou poradu a řekli si: Kdo to asi tak zkontroluje? Hodně jsme improvizovali. To není jako dnes, že s vojáky odjede do operace kompletní zabezpečení, a co není k dispozici, to se dokoupí. Tehdy jsme měli jenom postele s nafukovací matrací.

Společenské vyžití nestálo za nic. Měl jsem s sebou kratásky a pár triček. Abychom nechodili pořád jenom v maskáčích, tak večer, když jsme měli volno, jsme se převlékali *do civilu*.

Jednou za týden přivezli palivo, ale hlavně přijel Vodník s Parfémem, tedy řidiči s cisternou na pitnou vodu a fekální vůz. Byla to pro nás vítaná změna a těšili jsme se vždycky na nějaké drby z praporu. Vodník s Parfémem objížděli celé území a vždycky věděli, co je v okolí nového. Občas taky přivezli *nákup*, protože uměli sehnat všechno. Vodníka Charlieho, ani nevím, kde sloužil, si pamatuju dodnes, a pokud můžeme, rádi si zajdeme na pivo.

Vodu jsme skladovali v nádržích a musela nám vystačit na pití i na hygienu, takže koupání každý den nepřicházelo v úvahu. Na sprchování jsme měli striktní pravidla, která jsme si každý den vtloukali do hlavy jako básničku:

Vlezeš do sprchy, namočíš se, zastavíš vodu!

Namydlíš se, pustíš vodu, spláchněš se!

Nebudeš ve sprše půl hodiny!

První setkání s Francouzi: červená světlice

Působili jsme v sektoru Jih společně s francouzským a keňským praporem. Francouzi tam měli jednotky cizinecké legie a jasně že jsme na sebe koukali s vyvalenýma očima, protože ještě nedávno byla studená válka a ty armády stály proti sobě. Takže jsme na začátku všichni byli opatrní, ale postupně jsme se líp poznali. Navíc to byla legie, pár lidí tam umělo česky nebo slovensky. Jakmile jsme se trochu otrkali, spolupráce pak byla vynikající.

Jednou se k nám Francouzi přijeli podívat, protože měli na starosti vedlejší checkpoint v Bosně. Zasedli jsme, podebatovali a klasicky to skončilo *výměnou dresů*, což znamená, že jsme si na rozdíl od fotbalistů vyměnili součásti uniforem. Mimořádný zájem však byl o náš kultovní nůž UTON. Ten jsme ale odmítli vyměnit.

A jak tak sedíme v družné zábavě a česko-anglicko-francouzsky rozprávíme, najednou vyletěla červená světlice z našeho stanoviště, kterému jsme říkali Satelit. Všichni jsme vyskočili: červená světlice, to je domluvený signál, průser! Naskákali jsme do aut a jeli tam.

Satelit byl kousek od hranic, obvykle tam sloužili dva až čtyři naši vojáci. Jenomže jsme zápasili s nedostatkem lidí, místo dvaceti nás ve skutečnosti bylo jenom dvanáct, protože kluci měli nějaké úkoly i jinde. Proto se občas stávalo, že na odloučeném stanovišti se výjimečně přes den ocitl jenom jeden voják. Dneska by to bylo naprosto nemyslitelné, abychom někde nechali někoho samotného, jenže tehdy se na to tolik nekoukalo. Určitou míru rizika jsme dokázali krátkodobě akceptovat.

Nebylo to daleko, asi dva kilometry, byli jsme tam rychle. Francouzi nasedli do svých džípů, oči navrch hlavy, a valili tam s náma. Přiřítli jsme se tam za dvě minuty, celý náš checkpoint a dvacet Francouzů k tomu, zaujali kruhovou obranu a už jsme nabíjeli, protože všichni očekávali nějakou řežbu.

Stanoviště byla stará vojenská maringotka, zakopaná v zemi a upravená na spaní. No a z té maringotky vylezl náš voják, kterému jsme říkali Aladar. Cigáro v puse, kouká na ty manévry a úplně v klidu říká:

„Co je? Co tady vyvádíte, vy volové?“

„Do háje, Aladare, vystřelils červenou světlici! Co se stalo?“

Pochopili jsme, že se nestalo vůbec nic. Ukázalo se, že mu přestala fungovat radiostanice, a protože tam byl už 24 hodin sám a docházelo mu jídlo, tak nás tou světlicí chtěl slušně požádat, abychom mu nějaké přivezli.

S počtem lidí jsme měli chronické problémy. Situace byla složitá, během služby jsme různě rotovali, někdo byl třeba na dovolené, další musel někam odjet, takže v plném počtu jsme se vlastně nikdy nesešli. Měli jsme například dva řidiče obrněného transportéru OT 64 SKOT. Ta zkratka znamenala střední kolový obrněný transportér, ale tehdy se naštěstí nikdo neptal, jestli na to má člověk papíry. To by později absolutně nebylo možné, do Panduru by vás už nikdo nepustil. V té době se mi líbila ta všestrannost, kdy každý voják uměl všechno a mohl dělat jakoukoli práci a nemusel k tomu mít tisíc kurzů. V řadě věcí to dost ulehčovalo práci.

Já jsem měl na Skota i papíry, takže jsem s ním jezdil. Aladara jsme to taky naučili, aby se mohl sám dopravovat na Satelit. Mělo to sekvenční převodovku, kde se musí předřazovat rychlost. Bylo to celkem spolehlivé auto, ale komplikovaně se ovládalo. Problém Aladara byl v tom, že uměl jezdit jenom dopředu. Couvat se nikdy nenaučil. Vždycky odjel na Satelit, kde byla spousta

místa, a nastavil se tak, aby mohl zpátky popředu. Dělali jsme si z něho srandu, že se jezdí otáčet až do Bosny.

S Aladarem jsme později sloužili u výsadkového praporu v Chrudimi a byli jsme spolu na několika dalších misích na Balkáně, ale potom odešel do civilu. Známe se dodnes, je to typický příklad vojenského přátelství na celý život. Něco spolu zažijete před třiceti lety a nikdy na to nezapomenete.

Vojenská gastronomie na misích: pečený klokan a medvědí tlapa

Na checkpointu jsme měli polní kuchyni PK 60, což byla klasická vojenská kuchyně s naftovým topením a čtyřmi kotly. Vozili nám potraviny asi na dva týdny. Naštěstí jsme tam našli nějakou starou místní buňku, kam jsme kuchyň schovali. Buňka neměla okna, tak jsme si vyrobili provizorní z igelitu.

Samozřejmě jsme neměli kuchaře, vaření se ujal Slovák Roman, kterému jsme říkali Tygr. Půl roku jsem ho neviděl v ničem jiném než v černých umouněných montérkách. V jednom kuse měl pracky špinavé od šmíru, jak pořád opravoval naftové kuchyňské kotly. V té době jsem nabyl dojmu, že naftová chuť rýže nebo naftové brambory jsou normální.

Vařili jsme to, co bylo zrovna k dispozici. Dovezli maso, tak jsme udělali maso. O zásobování se staralo OSN, přivezli třeba zmraženého klokana ve fólii, tak jsme vařili klokana. Když byla dobrá nálada a někdo měl chuť, udělal bramboráky.

Tygr naštěstí vaření naprosto propadl. Myslím, že kdyby tam nebyl, umřeli bychom hladu nebo jedli travu. Tygr se občas střídal s Ervínem, což byl vojenský strojník elektrocentrály a zároveň pyrotechnik. Ervín žil ve svém vlastním světě, mám takový pocit, že náš checkpoint během půl roku vůbec neopustil. Na hlavní základnu nejezdil, nic ho tam netáhlo, takže v podstatě žil trvale v „boudě“. Ervín vařil o víkendu a vždycky říkal, že do kuchyně fárá jako horník, její stěny byly celé černé od kouře.

Jednou nám dokonce Srbové přijeli nabídnout medvědí tlapu. Ze slušnosti jsme řekli, že jo, vzali jsme si to medvědí maso, abychom neurazili. Dali jsme jim za to pár krabiček cigaret. Maso jsme šoupli do mrazáku a odpřisáhli si, že ho fakt jíst nebudeme.

Nikdy! Neměli jsme ponětí, jestli ten medvěd náhodou nepošel a neležel dva týdny někde na Plitvicích. No a jednoho dne normální maso došlo a Ervín medvěda uvařil. Vtip byl v tom, že nikdo z nás nic netušil. Mysleli jsme si, že máme normální guláš, maso bylo naprosto perfektní, ostré, protože Ervín pocházel z východního Slovenska. Teprve po jídle se Ervín přiznal. Koukali jsme po sobě, ale nikomu nic nebylo.

Ervín na nás občas volal:

„Hej, borci, jdu vařit, a do rána všichni umřete na otravu!“ Ale my se nebáli. Dokonce jsme nikdy nezvraceli ani neměli žádné střevní potíže. Nikdy nic. Takže když na dobré jídlo, jediné PK 60, doporučuju!

Druhé setkání s Francouzi: bagry

Jak jsme tak s Francouzi rozprávěli, přišla náhodně řeč na rekonstrukci našeho checkpointu. Sami se nabídli, že nám pomůžou s opravou ochranných valů kolem základny. Abych to trochu přiblížil: znamenalo to popadnout lopatu a naplnit tisíce pytlů hlínou nebo pískem. Nekonečná dřina od rána do večera. My se práce nebáli, ale přece jenom v tom vedru to moc zábavné nebylo, pořád na sluníčku, navíc se pytle pořád trhaly. Francouzi slíbili, že přijedou, což by bylo fajn, protože na rozdíl od nás neměli lopaty, ale těžké ženijní stroje. Mysleli jsme si, že hoši odjedou a na slib zapomenou, ale nepřikládali jsme tomu velkou váhu.

Jenže za dva dny slyšíme zdálky hukot a za chvíli vjela na planinu kolona bagrů a nakladačů. Nemuseli jsme nic pytlovat a práci, která by nám bez strojů trvala čtvrt roku, jsme měli hotovou ještě ten den! Francouzi s bagry vyhrnuli valy, do kterých jsme potom zapustili asi šestimetrové kůly, na konci špičaté, a mezi ně jsme namotali ostnatý drát. Vypadalo to trochu jako nějaká základna ve Vietnamu. Naše základna se potom dokonce objevila v manuálech OSN, že takhle přesně má vypadat.

Z vděčnosti jsme s Francouzi poseděli. Mělo to podle mě úroveň, debatovali jsme, jak fungují naše armády, jak to chodí v Bosně, vzájemně jsme zkoušeli zbraně nebo výstroj. Tehdy s tím nikdo neměl problém. My stříleli z francouzské útočné pušky FAMAS, oni zase z našich padesátosmiček, což byl samopal vzor 58. Měli jsme střelnici hned za checkpointem, kde jsme k tomu našli příhodný kopec Brdo.

Řekněme, že takhle nějak vypadala první mezinárodní spolupráce mezi našimi a francouzskými vojáky. Potom jsme jim

nabídli české pivo. Francouzi zase přivezli víno. Na operaci UNPROFOR bylo zajímavé, že na platu pro vojáky se částečně podílelo OSN. Francouzi fasovali každý týden cigarety a lahev červeného. Francouzi byli samozřejmě pokud jde o víno mistři! Přivezli vynikající bordeaux.

V té době se ještě na zahraničních operacích OSN smělo pít, dneska už je alkohol zakázaný. V éře náčelníka generálního štábu Jiřího Šedivého vyšlo nařízení, které alkohol během operačního nasazení zakázalo. Podle mě to bylo správné rozhodnutí, protože zbraně a alkohol nejdou dohromady.

Po třech měsících na checkpointu jsem se poprvé vydal zpátky na základnu Jezerce. Potřeboval jsem si něco nakoupit a chtěl jsem si zatelefonovat, protože na velitelství byl přece jenom lepší signál i přístup k telefonu než u nás na hranicích. Šel jsem do pokoje v baráku, paráda, těšil jsem se, ale najednou vidím, že zmizely schody, které vedly do patra na pavlač. Místo nich tam viselo lano. Koukal jsem na to jako blázen, ale nezbylo nic jiného než vylézt nahoru. Večer jsem se potkal s kámošem, který shodou okolností taky sloužil u výsadkového praporu, tak se ho ptám:

„Hele, Jardo, nevíš, kam se poděly ty schody?“

„Jo, tak to vím. Nechal jsem je uřezat!“

„Cože? Proč?“

„Vojáci jsou líný a nic nedělaj,“ vysvětloval mi. „Když tam nemají schody, musí šplhat! Několikrát za den nahoru a dolů.“ Jarda byl český prototyp francouzského legionáře. Vypadal jako legionář, choval se jako legionář a neodpouštěl chyby a slabost. Když jste měli tu smůlu, že jste při fyzické přípravě nedokázali to co on, stali jste se pro něj neviditelným.

Později během služby u výsadkového praporu absolvoval několik kurzů u francouzské cizinecké legie, a to včetně tréninku přežití a boje ve francouzské Guyaně. Nakonec se v naší armádě stal instruktorem kurzu Komando.

Vyspal jsem se v normální posteli, zavola domů, trochu si zašplhal po laně a jel jsem zpátky na checkpoint na další tři měsíce, protože mě nic nemotivovalo vracet se sem zpátky.

Vlastně jsem tam strávil celý rok. Měli jsme dost práce, patrolovali jsme podél hranice s Bosnou a později s Chorvatskem. Měli jsme na starosti propouštěcí místa, která se v osm večer zavřela, a už tam nesměl nikdo jezdit. Kontrolovali jsme jenom auta. Upřímně řečeno, nikdy jsem nepochopil smysl těch kontrol. Dívali jsme se na doklady a zapisovali čísla aut, ale dodnes nevím, k čemu to bylo dobré. Ale úkol zněl jasně, tak jsme to dělali.

Hodně nepříjemné okamžiky jsme zažívali, když si zneprátené strany vyměňovaly mrtvé po exhumaci z hromadných hrobů. Zajišťovali jsme ochranu a bezpečnost předání. Po osmi devíti měsících jsme se navíc stěhovali blíž k chorvatské hranici, protože se upravit operační prostor. Celý tábor jsme zrušili a rota se přesunula jinam.

Kousek od nás se nacházelo bývalé jugoslávské letiště, podle mě jedno z nejmodernějších v té době, o několik let později jsem se podíval i dovnitř. Ve skále měli pro letadla vybudované kryty, kterým se říká úly. Bylo v nich zázemí, dokonce i opravy. Měli tam pravděpodobně i nějaké prostředky protivzdušné obrany. A jednoho dne z muslimské strany, od Bihače, někdo vystřelil taktickou raketu. Netuším, co to bylo za raketu a jak se jim ji povedlo zprovoznit, ale spadlo to u nás u kopce Brdo, kde jsme měli střelnici a checkpoint. To byla taková *bomba*, že jsme popadali z postelí a buňky, ve kterých jsme bydleli, se posunuly o kus dál. Původně jsme mysleli, že se tam někdo odpálil nebo šlápl na minu, protože ta oblast byla hodně zaminovaná. Až později jsme zjistili, že to byla raketa. Asi nechtěli trefit přímo nás, ale srbskou vesnici, která byla hned vedle. To vás ale moc neuklidní.

Po Novém roce jsem jel poprvé domů na dovolenou. Na Balkán jsme odjížděli v roce 1992 jako československý prapor. Byli

jsme trochu odtržení od reality, spojení s domovem jsme měli jen občas a internet v té době ještě neexistoval. Na hranicích mezi Českem a Slovenskem nás zastavila improvizovaná pohraniční policie a začala nás kontrolovat. Moc jsme to nechápali, protože jsme celou dobu sloužili jako Čechoslováci, a najednou se dělají rozdíly mezi Čechy a Slováky. Neříkám, že nastala nějaká vyhrocená situace, ale bylo kolem toho dost nervozity.

„Co nás tady buzerujete, my jsme českoslovenští vojáci a vračíme se domů.“

Takhle jsem se vlastně dozvěděl o rozdělení Československa.

Ještě tři měsíce po rozdělení republiky jsme sloužili společně jako česko-slovenský prapor a potom jsme se rozdělili taky. My jsme zůstali ve stejném prostoru a Slováci se přesunuli někam k Sarajevu. Musím říct, že mi to bylo líto. Se Slováky jsme vždycky vycházeli výborně. O několik let později jsme se potkali v jiné operaci, součástí našeho praporu byla slovenská jednotka, a ta spolupráce byla stejně dobrá jako tehdy v roce 1992.

Náš prapor se skládal ze tří rot, a protože jsme měli na starosti obrovské území, roty byly početné, v každé sloužilo přes 130 lidí. Velitelem jednotky byl podplukovník Bitto a četám veleli kapitáni. Roty byly postaveny velmi specificky. Každá měla svůj operační prostor, kde působila v řadě věcí samostatně.

Já jsem byl velitel čety a měl jsem dvacet podřízených. I když to byla mírová mise, měli jsme zbraně, samopaly vzor 58, kulomety vzor 59 a protitankové střely RPG 75, plus vojenskou klasiku, světlice a podobně. Tehdy armáda používala maskáče vzor 85, takové zelené hadry, které jsme všichni nesnášeli. Uniforma měla asi takové vlastnosti, jako kdyby ji vyrobili z plechu, no něco strašného! Výsadkáři měli svoje maskáče, které se nemusely dávat do bot, ale stahovaly se gumičkou přes kanady a měly na pravé straně velkou kapsu na nůž. Abych to vysvětlil: kdo měl tehdy tyhle maskáče, měl něco jiného než všichni ostatní.

Používali jsme ještě takzvanou letní uniformu. Měli jsme ji od války v Perském zálivu, ale já ji měl na sobě jenom jednou: poprvé a naposledy. Byla o něco lehčí, olivově zelená, s nárameníky, ale naprosto debilní, a nosila se do ní košile. Na rukávu jsme měli označení UN a státní vlajku. No a na hlavě modré barety a modré přilby, což bylo typické označení jednotek OSN.

Nechci, abyste si mysleli, že si nějak stěžuju. Výstroj zkrátka byla poplatná své době, a tak jsme to brali. Jsem voják a voják vydrží všechno, jenom si občas zanádá. Ty uniformy jsme fakt v oblibě neměli a jsem rád, že jejich doby jsou už dávno pryč.